

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ (1.100 - ...)

Κεφάλαιο Γ΄

Ο Ελληνικός κόσμος από το 1.100 έως το 800 π.Χ.

Μεταβατικοί χρόνοι ή Σκοτεινοί αιώνες

ή Γεωμετρική εποχή

ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ:
ΑΝΑΣΤΑΤΩΣΗ – ΠΟΛΕΜΟΙ –
ΕΚΤΟΠΙΣΕΙΣ – ΟΡΙΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ
ΤΗΣ ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ:
ΠΛΗΡΗΣ ΠΑΡΑΚΜΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ –
ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ – ΚΛΕΙΣΤΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ:
ΕΞΑΣΘΕΝΙΣΗ – ΔΙΑΛΥΣΗ
ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ –
ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΠΟΛΛΩΝ
ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΑΣΘΕΝΙΚΩΝ
ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ
ΠΟΥ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΕΙ Η
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΤΑΘΕΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ:
ΦΤΩΧΕΙΑ, ΑΝΑΡΧΙΑ,
ΑΤΟΜΙΚΙΣΜΟΣ,
ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΒΙΑ ΚΑΙ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ:
ΜΑΖΙΚΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ
ΟΜΑΔΩΝ ΣΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ
ΑΙΓΑΙΟ ΚΑΙ Δ. Μ. ΑΣΙΑ:
Α΄ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΡΙΣΗ:
ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΛΟΓΩ
ΠΑΡΑΧΩΣΕΩΝ ΚΑΙ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ – ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ Ή ΣΚΟΤΕΙΝΟΙ ΑΙΩΝΕΣ

1.100 – 800 π. Χ.

1.100 – 950 π.Χ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΑΝΑΣΤΑΤΩΣΗΣ,
ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ
ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΚΜΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

950 – 800 π.Χ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ –
ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗΣ
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ
ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ –
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ –
ΣΧΕΤΙΚΗ ΗΡΕΜΙΑ ΣΤΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

ΑΝΑΘΕΡΜΑΝΣΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΜΕ ΑΦΕΤΗΡΙΑ
ΤΙΣ ΑΠΟΙΚΙΕΣ ΣΤΗ Μ. ΑΣΙΑ

ΑΥΞΗΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ
ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΕΠΩΝ

Η Γεωμετρική εποχή διακρίνεται σε δύο περιόδους:

- A. 1.100 – 950 π.Χ. → περίοδος ανακατατάξεων – αναστάτωσης – γενικής παρακμής – κρίσης στον ελλαδικό χώρο:

- **ΑΙΤΙΑ:**

- η κάμψη του θαλάσσιου εμπορίου της Μυκηναϊκής Ελλάδας (1.200-1.100 π.Χ.) που επέφερε την παρακμή – εξασθένηση των μυκηναϊκών βασιλείων.
- **οι φυλετικές μετακινήσεις στον Ελλαδικό χώρο (12^{ος} – 10^{ος} αι. π.Χ.):** Θεσσαλοί – κάθοδος Δωριέων ... (→ οριστική διαμόρφωση του φυλετικού χάρτη της Ελλάδας – τα ελληνικά φύλα διαμορφώνουν τα μόνιμα χαρακτηριστικά τους)

- **ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ – ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ:**

- **οικονομικο – κοινωνική κρίση** (πλήρης παρακμή του εμπορίου-βιοτεχνίας, δραματική μείωση αγροτικής παραγωγής, φτώχεια, ανθούν ο ατομικισμός, η αναρχία, η ανασφάλεια, η βία και η εγκληματικότητα: ληστρικές επιδρομές – λεηλασίες)
- **πολιτική κρίση – αλλαγές** (παρακμή – διάλυση ισχυρών μυκηναϊκών βασιλείων – εμφάνιση μικρών και ασθενικών φυλετικών βασιλείων που τα διακρίνει η πολιτική αστάθεια)
- **βίαιοι εκτοπισμοί – μετανάστευση – προσφυγιά** (εντός και εκτός Ελλάδας – **Α΄ αποικισμός: από 12^ο – 10^ο αι. π.Χ.**)
- **μείωση του πληθυσμού** (αίτια: φυλετικές μετακινήσεις – εισβολές – πόλεμοι – σφαγές – φτώχεια – μετανάστευση)

ΟΙ ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΤΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Και μετά τα Τρωικά εξακολούθησαν στην Ελλάδα οι μεταναστεύσεις και οι εισβολές και η έλλειψη ησυχίας την εμπόδισε να αναπτυχθεί. Η μακρόχρονη απουσία των Ελλήνων στην Τροία προκάλεσε πολλές αναταραχές και σε πολλές πολιτείες έγιναν επαναστάσεις που ανάγκασαν πολλούς να φύγουν και να πάνε να ιδρύσουν άλλες πολιτείες. Εξήντα χρόνια μετά την άλωση της Τροίας οι Θεσσαλοί έδιωξαν από την Άρνη τους σημερινούς Βοιωτούς... Ογδόντα χρόνια μετά την άλωση της Τροίας οι Δωριείς κατάκτησαν την Πελοπόννησο. Μόνο μετά από πολλά χρόνια η Ελλάδα ησύχασε.

Θουκυδίδης, Ιστορία Α', 12 (Μετ. Άγγ. Βλάχου)

Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Τότε δεν υπήρχε ούτε εμπόριο ούτε ασφάλεια στις χερσαίες και θαλάσσιες μεταφορές και επικοινωνίες και οι κάτοικοι καλλιεργούσαν τόση μόνο γη, όση τους ήταν απαραίτητη για να ζουν. Δε δημιουργούσαν απόδεμα από χρήματα ούτε φύτευαν δένδρα γιατί, μη έχοντας τείχη για προστασία, δεν ήξεραν ποτέ αν και πότε θα εμφανιζόταν κάποιος να τους τα αρπάξει.

Θουκυδίδης, Ιστορία, Α, 2 (Μετ. Άγγ. Βλάχου)

Οι μνήμες του Θουκυδίδα συμπίπτουν με την ιστορική πραγματικότητα που σήμερα αποδέχεται η επιστήμη;

- B. 950 – 800 π.Χ. → περίοδος ανάκαμψης – αναγέννησης:

- πληθυσμιακή αύξηση (αιτία: τέλος μετακινήσεων – αναστάτωσης – μεταναστεύσεων)
- αναθέρμανση οικονομίας – εμπορίου (Μ. Ασία: ανάκαμψη εμπορίου)
- πολιτιστική αναγέννηση (α. διαμόρφωση φωνητικού αλφαβήτου και β. σύνθεση – δημιουργία των ομηρικών επών → μπαίνουν οι βάσεις για την ανάπτυξη του αρχαίου ελληνικού πνευματικού πολιτισμού)

A. 1.200 – 950 π.Χ.:
Η περίοδος των φυλετικών
μετακινήσεων,
της γενικής παρακμής
και της μετανάστευσης

1. ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

- Την περίοδο αυτή (~1.200-1.100 π.Χ.) η **Κάθοδος των Δωριέων** από τα βορειοδυτικά (Ιλλυρία) και η μετακίνηση των **Θεσσαλών** από την Πίνδο θα προκαλέσει μεγάλες φυλετικές μετακινήσεις στον ελλαδικό χώρο.
- Οι ελληνικές φυλετικές ομάδες (φύλα) εκτοπίζοντας και εκτοπιζόμενες, **μετακινούνται και παίρνουν τις οριστικές θέσεις τους** στο χώρο του Αιγαίου.
- Παράλληλα, **διαμορφώνονται τα μόνιμα χαρακτηριστικά τους** (γλώσσα, ήθη και έθιμα, πολιτισμός).
- Έτσι οριστικοποιείται η φυλετική διαμόρφωση της αρχαίας Ελλάδας.

ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ (12^{ος} αι. – 10^{ος} αι. π.Χ.)

- **Η κύρια αιτία της αναστάτωσης στην Ελλάδα:**

- **Φυλετικές ομάδες μετακινούνται από τη Βόρεια προς τη Νότια Ελλάδα: από ορεινές και άγονες σε πεδινές, εύφορες και παραθαλάσσιες περιοχές.**

- **Μετακινήσεις φυλετικών ομάδων εντός της ηπειρωτικής Ελλάδας και του Κεντρικού & Νότιου Αιγαίου:**

- **Δωριείς από Πίνδο** → Κ. Στερεά, Πελοπόννησος

- Μήλος, Σαντορίνη, Κρήτη

- **Θεσσαλοί από Πίνδο** → Θεσσαλία (*Βοιωτοί – Αιολείς*)

- **Βοιωτοί από Θεσσαλία** → Βοιωτία

- **Ίωνες από Β. Πελοπόννησο**

- Αττική, Εύβοια, Κυκλάδες

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΛΑ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΙΓ' π.Χ. ΑΙΩΝΟΣ

ΧΡΗΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΤΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΣΤΗΣ
Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ
 ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΑΖΙΟΥ
 Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ
 ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ ΑΘΗΝΩΝ

3. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

(Ο Α΄ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ

Αρχίζει το 12^ο αι. – κορυφώνεται το 10^ο αι. π.Χ.)

- Την ίδια εποχή εξαιτίας:
 - της γενικής αναστάτωσης και ανασφάλειας που προκαλούν οι φυλετικές μετακινήσεις (πόλεμοι – λεηλασίες – εκτοπισμοί – εγκληματικότητα)
 - της στενότητας του χώρου και της αναζήτησης εύφορης γης
 - της οικονομικής κρίσης (κατάρρευση εμπορίου – μεγάλη μείωση της αγροτικής παραγωγής)

πραγματοποιείται η πρώτη μεγάλη μετανάστευση ελληνικών πληθυσμών (η μετακίνηση έγινε κατά φυλετικές ομάδες) από την ηπειρωτική Ελλάδα στο Αν. Αιγαίο και στη Δυτ. Μ. Ασία, ο Α΄ Ελληνικός αποικισμός.

□ Μετακινήσεις φυλετικών ομάδων σε Αν. Αιγαίο και Μ. Ασία:

– Αιολείς από Θεσσαλία

→ Λέσβος, Τένεδος, ΒΔ. Μ. Ασία (από Τρωάδα μέχρι Σμύρνη) **(Αιολίδα)**

– Δωριείς από Κ. Στερεά, Πελοπόννησο, Μήλο, Σαντορίνη, Κρήτη

→ Ρόδος, Κως, ΝΔ. Μ. Ασία **(Δωρική εξάπολη)**.

– Ίωνες από Β. Πελοπόννησο, Αττική, Εύβοια

→ Χίος, Σάμος, κεντρική Δ. Μ. Ασία **(Ιωνία)**

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
 ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΤΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΣΤΗΣ
Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ
Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΑΖΙΟΥ

ο πρώτος
ελληνικός
ποικισμός

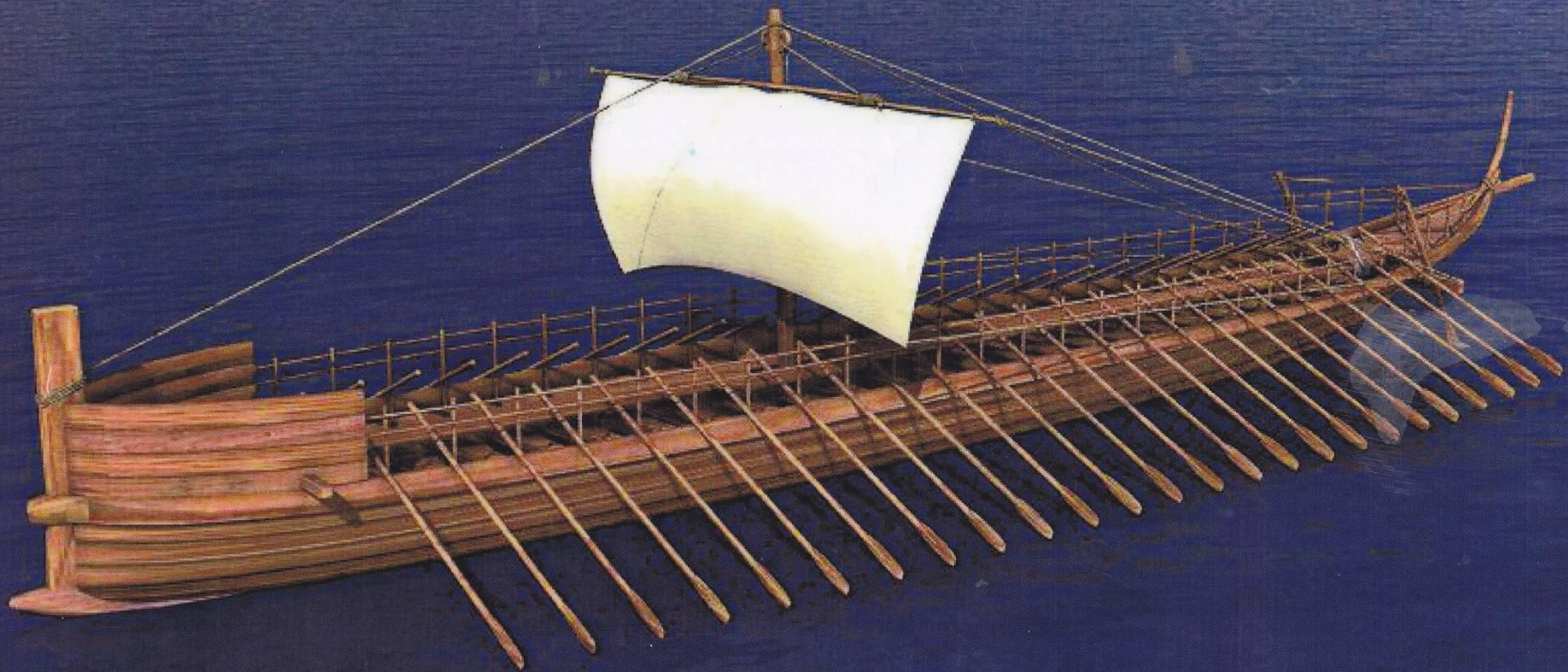
το ιωβελισθηπ
ουο:3 ρικσπνν
το ,εβν:γοκιο νη

Ελληνικό πλοίο
προσεγγίζει σε
άγνωστο, ίσως
εχθρικό, τόπο.
Γεωμετρικό αγγείο
του 8ου αιώνα

(Μουσείο Ελευσίνας)

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΛΛΙΟΥ

Πεντηκόνταρος ναῦς 340 π. π.Χ. (μήκος: 28,5 μ., πλάτος: 4 μ., ὕψος κήρυκος: 2 μ., ἐπιπλάτες: 50)

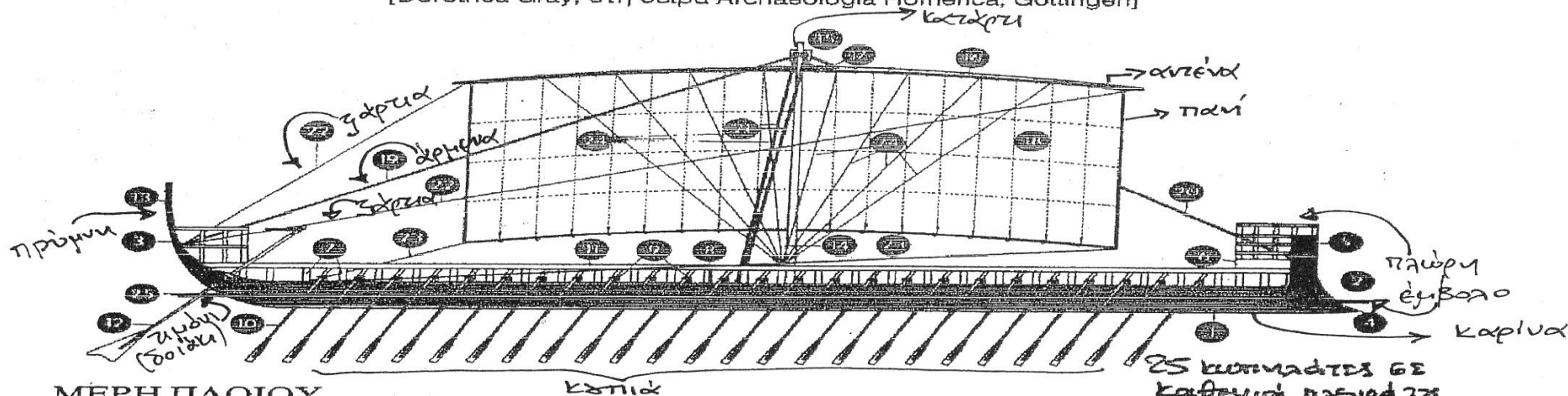

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

Το πλοίο και τα μέρη του

9.1. Αναπαράσταση μυκηναϊκού πολεμικού σκάφους πεντηκοντόρου με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα

[Dorothea Gray, στη σειρά Archaeologia HomERICA, Göttingen]

ΜΕΡΗ ΠΛΟΙΟΥ

1. καρίνα (κάτω)
2. πλώρη (δεξιά)
3. πρύμνη (αριστερά)
4. έμβολο (δεξιά)
5. μπροστινή υπερυψωμένη επιμήκυνση της πλώρης
6. μεσοκατάστρωμα
7. δοκάρια ανάμεσα σε κοντά δοκάρια στερεώνονται τα κεφάλια των διχαλών, **στραβόξυλα**
8. κατάστρωμα, **κουδέρτα**, ενισχυμένο με σανίδες, **κωριά**
9. περιστρεφόμενη **διχάλα** για τη στερέωση του κουπιού, **σκαρμός**
10. **κουπί** (ξύλινη κωπηλιά)
11. κινγκλιδώμα άνω καταστρώματος
12. κουπιά ισομεγέθη, δεξιά και αριστερά, **τιμόνι** (αριστερά)
13. πίσω υπερυψωμένη επιμήκυνση της πρύμνης
14. **κατάρτι** περιστρεφόμενο
15. το άνω άκρο του καταρτιού σε στροφή 90° για διευκρίνιση
16. **αντένα**, αποτελούμενη από δυο ενωμένα δοκάρια
17. σχοινιά της αντένας για τη στερέωση των δυο δοκαριών
18. το **πανί**
19. **άρμενα** (καραδόσχοινο) για τη στερέωση του καταρτιού προς τα πίσω
20. **καραδόσχοινο** για τη στερέωση του καταρτιού προς τα μπρος
21. δυο **καραδόσχοινα** για την ανύψωση της αντένας
22. δυο **καραδόσχοινα** για τη στροφή της αντένας, **ξάρτια**
23. δυο **καραδόσχοινα** για τη στερέωση της κάτω άκρης του ιστίου, **κάτω** **καραδόσχοινα**
24. **καραδόσχοινο** για το μάζεμα του πανιού

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΙΛΟΘΟΛΟΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

25 κωπηλάτες 68 καθήμενοι πληρώματα πλοίου (700 α. ε. μ.)

4. ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

- η αναστάτωση και η βαθιά οικονομική κρίση που προκαλούν οι φυλετικές μετακινήσεις (πόλεμοι, λεηλασίες, σφαγές, εκτοπισμοί, φτώχεια...)
- η μετανάστευση πληθυσμών στο Αν. Αιγαίο και στη Δυτ. Μ. Ασία
 - έχουν ως αποτέλεσμα τη **δραματική μείωση του πληθυσμού** στον ελλαδικό χώρο.

5. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

- Την εποχή αυτή οι οικονομικές δραστηριότητες στο ελλαδικό χώρο περιορίζονται μόνο στη γεωργία και την κτηνοτροφία (αγροτοποιμενική οικονομία).
- Λόγω των βίαιων φυλετικών μετακινήσεων, των λεηλασιών και των καταστροφών που αυτές προκάλεσαν παρατηρείται μεγάλη μείωση της αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής, με συνέπεια τα αγροτικά αγαθά μετά βίας να καλύπτουν τις ανάγκες του πληθυσμού της Ελλάδας και να μην υπάρχουν ποια περισσεύματα για εμπορικές συναλλαγές.
- Το εμπόριο και η βιοτεχνική παραγωγή παρακμάζουν σε μεγάλο βαθμό.

Η οικονομία στον ελλαδικό κόσμο μετατρέπεται από ανοικτή – εμπορευματική σε κλειστή – αυτοσυντήρητη – οικιακή – αγροτική.

6. Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΚΛΕΙΝΕΤΑΙ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ

- Ο ελληνικός κόσμος εξασθενημένος οικονομικά από την αναστάτωση που προκαλούν οι φυλετικές μετακινήσεις
- με το εμπόριο να έχει παρακμάσει ήδη από τα μυκηναϊκά χρόνια
 - παύει να έχει επαφές με άλλους λαούς και κλείνεται στον εαυτό του.

7. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ –

Η ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

- Η παρακμή του εμπορίου και οι βίαιες φυλετικές μετακινήσεις οδηγούν στην **εξασθένιση – διάλυση των μυκηναϊκών βασιλείων**. Στη θέση τους κάνουν την παρουσία τους:
 - **α. φυλετικά κράτη βασίλεια**, που προέρχονται από τη **συνένωση οικισμών**, των οποίων οι κάτοικοι έχουν **κοινή φυλετική καταγωγή**.
 - Το διοικητικό σύστημα γίνεται απλούστερο, αποδυναμώνεται ο θεσμός της πανίσχυρης μοναρχίας της μυκηναϊκής εποχής.
 - Ο κορυφαίος άρχοντας των βασιλείων αυτής της εποχής ονομάζεται «βασιλεύς» και όχι «άναξ» (αρχικά εκλεγόταν, αργότερα ήταν κληρονομικός).
 - Συνήθως βασιλιάς γίνεται ο ικανότερος πολεμιστής και είναι παράλληλα και αρχιστράτηγος.
 - Τα κράτη είναι μικρά και ασθενικά και τα διακρίνει η πολιτική αστάθεια (αδιάκοπες είναι οι δυναστικές διαμάχες και οι πολιτικοί ανταγωνισμοί – οι ηγεμόνες αντιμετωπίζουν διαρκώς απειλές).
 - **β. αυτοδιοίκητοι οικισμοί – χωριά**
 - **γ. ακυβέρνητοι οικισμοί**

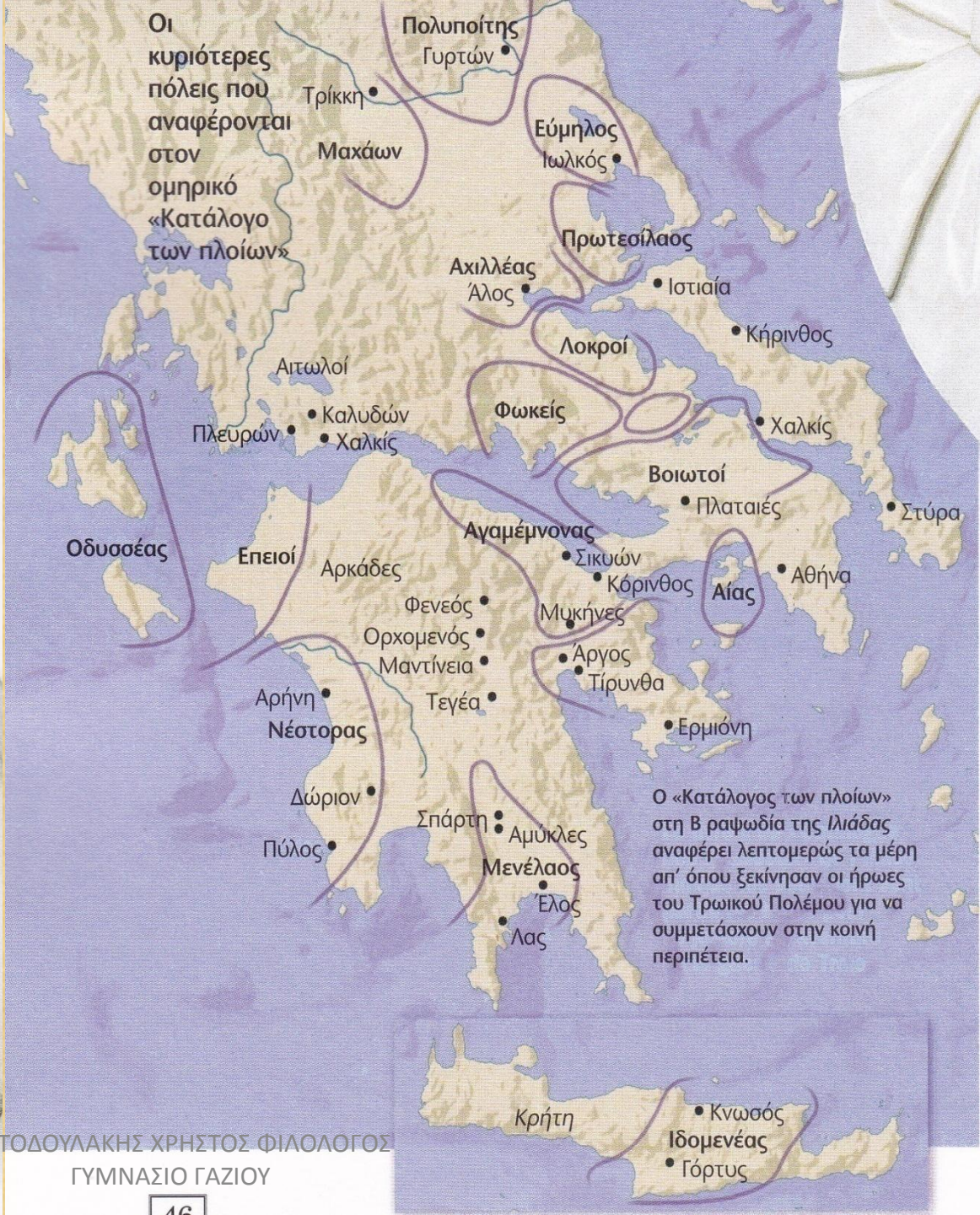
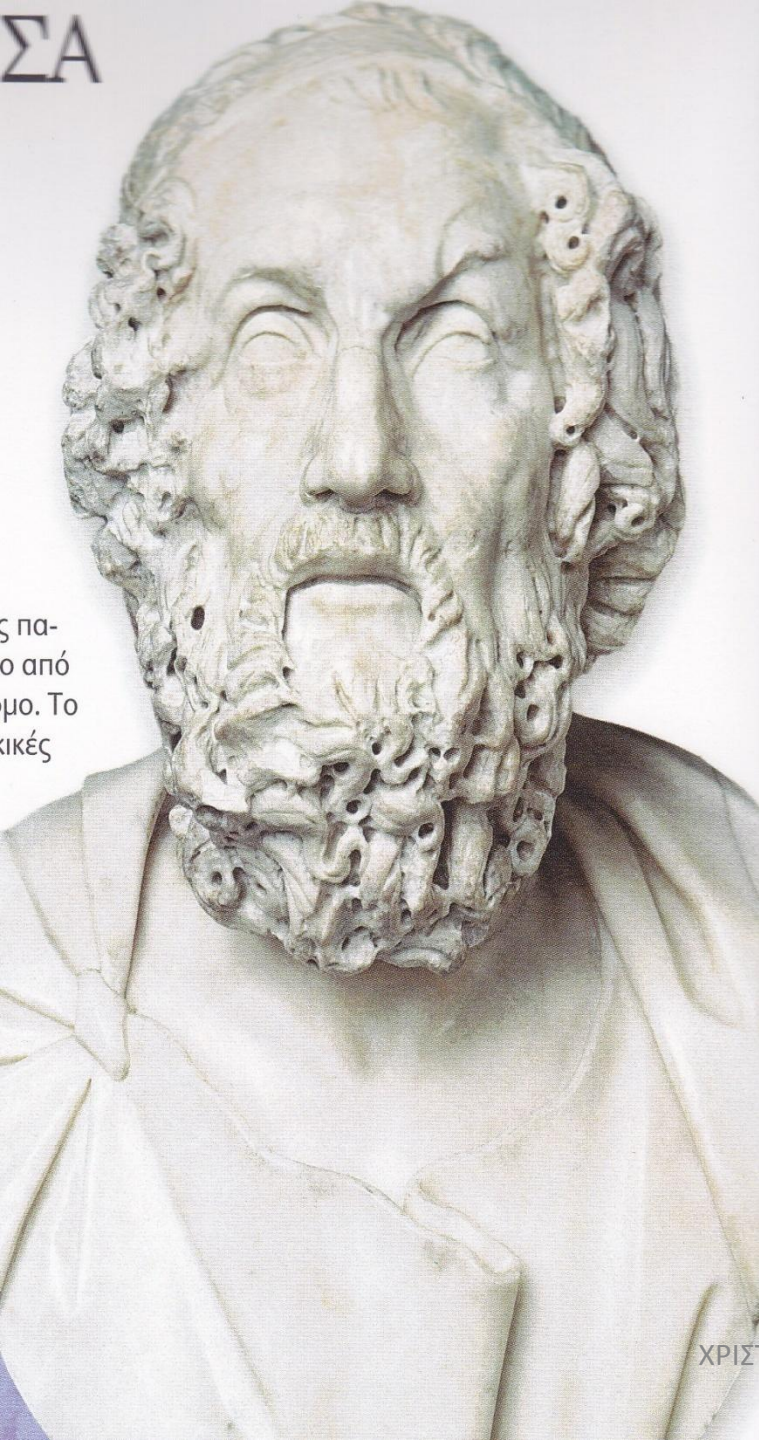
8. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

- Η οικονομική κρίση και η αναστάτωση λόγω φυλετικών μετακινήσεων έχουν επιπτώσεις και στην κοινωνική ζωή και στις σχέσεις των ανθρώπων, όπου επικρατούν:
 - η ανασφάλεια
 - η φτώχεια
 - ο ατομικισμός
 - η αναρχία
 - η βία και η εγκληματικότητα (την εποχή αυτή ανθούν η ληστρικές επιδρομές και η πειρατεία).

9. Ο κόσμος των ομηρικών επών:

- Πότε διαμορφώθηκαν – δημιουργήθηκαν τα έπη του Ομήρου; Τον 8^ο αι. π.Χ.
- Από πού άντλησε την υπόθεση των έργων του ο Όμηρος;
Από την προφορική παράδοση της εποχής του σχετικά με τον Τρωικό πόλεμο και τους κορυφαίους ήρωές του.
- Ποιος είναι ο στόχος των ομηρικών επών;
Να ξαναζωντανέψουν το παρελθόν, να θυμίσουν στους μακρινούς απογόνους των ηρώων του Τρωικού πολέμου τα κατορθώματα των Μυκηναίων προγόνων τους, βασιλιάδων και ηρώων, στον Τρωικό πόλεμο (~1180 π.Χ.).
- Γιατί άρεσαν πολύ στην εποχή τους;
Γιατί οι Έλληνες της γεωμετρικής εποχής, κυρίως οι μετανάστες, ενδιαφέρονταν πολύ για το παρελθόν τους και αναζητούσαν τις ρίζες τους.
- Γιατί το πολιτικό και το κοινωνικό σύστημα που περιγράφεται στα ομηρικά έπη διαφέρει από αυτό της μυκηναϊκής εποχής;
 - ο διοικητικός μηχανισμός είναι απλούστερος.
 - ο ηγεμόνας των βασιλείων ονομάζεται «**βασιλεύς**» και όχι «**άναξ**» (*πινακίδες Πύλου*).
 - υπάρχει μεγάλη & συνεχής **πολιτική αστάθεια** (αιτία: οι δυναστικές διαμάχες, οι εσωτερικοί ανταγωνισμοί και η αναστάτωση που επικρατεί στον ελληνικό χώρο).
 - υπάρχουν **πολλά και εντελώς ανεξάρτητα κράτη – βασιλεία**.
 - **Το πολιτικό σύστημα είναι πολύ ανταγωνιστικό**: οι βασιλιάδες για να διασφαλίσουν την εξουσία τους και να την ενισχύσουν πρέπει συνεχώς να αποδεικνύουν τη γενναιότητά τους με κατορθώματα, να αποκτούν όλο και περισσότερα πλούτη με εκστρατείες και ληστρικές ή πειρατικές επιδρομές και να διοργανώνουν λαμπρούς αγώνες και γιορτές για να εντυπωσιάσουν και να προβάλλουν το μεγαλείο τους .
 - είναι μια κοινωνία που **επιβιώνει χάρη στα ελάχιστα αγροτικά προϊόντα που παράγει και στη ληστεία** – λεία από πολεμικές – πειρατικές επιχειρήσεις (**κλειστή – αυτοσυντήρητη οικονομία**)
 - **ο χωρισμός του πληθυσμού σε τάξεις βασίζεται στη συσσώρευση λείας, πλούτου που δεν προέρχεται από παραγωγικές δραστηριότητες αλλά από ληστρικές επιδρομές ή πολέμους**. Είναι μια κοινωνία **σκληρή και βάρβαρη, στην οποία κυριαρχούν η ανισότητα και η βία**.
 - **Συνεπώς, τα ομηρικά έπη περιγράφουν το αποδυναμωμένο μοναρχικό σύστημα, την παρηκμασμένη οικονομία και την κοινωνική διαφθορά και αναρχία που επικράτησε στον ελληνικό κόσμο μετά την παρακμή των μυκηναϊκών βασιλείων (11^{ος} – 8^{ος} αι. π.Χ.)**.

Σ πα-
ο από
μο. Το
κικές

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΣΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ

Όλο το ενδιαφέρον του ποιητή στρέφεται προς ισχυρές προσωπικότητες, προς την ατομική αρετή και την ανδρεία. Αυτή η αρετή είναι ένα μίγμα δάρρους και πονηρίας σε μεταβλητή αναλογία (Ο Αχιλλέας και ο Οδυσσεύς προσφέρουν ένα δείγμα αυτού του μίγματος, αληθινά κλασικό). Αυτές οι θαρραλέες πράξεις κάνουν τους ήρωες να βρίσκονται σε μια αγωνιστική διάθεση. Ο ελληνικός πολιτισμός, μέσα από τα ομηρικά έπη, καθίσταται ένας πολιτισμός «αγώνα». Αυτή η φροντίδα για την έξαρση του ατομικού μεγαλείου υποβάλλει σε σκληρή δοκιμασία την πίστη και το καθήκον. Δεν υπάρχει ίχνος μόνιμης υποταγής. Το μόνο που αντιστέκεται είναι ο δεσμός της φιλίας και αυτός σε προσωπικό επίπεδο, όπως ανάμεσα στον Αχιλλέα και τον Πάτροκλο.

Mathieu de Durant, *Precis d'histoire grecque*, σ. 60-61 (Μετ. Β.Σ.)

B. 950 – 800 π. Χ.:

Η περίοδος της αναγέννησης (πληθυσμιακής, οικονομικής, τεχνολογικής και πολιτιστικής) του Ελληνισμού.

- **Γονιμότατη εποχή:** μπαίνουν οι βάσεις της μεγάλης ανάπτυξης που θα παρουσιάσει ο Ελληνισμός σε όλους τους τομείς μετά το 800 π.Χ. (**Αρχαϊκή – Κλασική εποχή**).
- Την εποχή αυτή δημιουργήθηκαν **τα ομηρικά έπη**, τα αρχαιότερα και τα σημαντικότερα έργα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.
- Την ίδια εποχή οι Έλληνες παρέλαβαν από τους **Φοίνικες το φωνητικό αλφάβητό τους** και το προσαρμοσαν στην ελληνική γλώσσα.
- Προς τα τέλη της εποχής αυτής και με αφετηρία τις ελληνικές αποικίες στη Δ. Μ. Ασία αρχίζει η **αναθέρμανση της ελληνικής οικονομίας**. Οι ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας εξελίσσονται γρήγορα σε **ισχυρά εμπορικά κέντρα**, γεγονός που θα τους αποφέρει **πλούτο και πολιτισμική ανάπτυξη**.

A. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ

- **Η Γραμμική Β΄:** εξαφανίζεται με την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων (~1.200 π.Χ.)
- **Χρόνος εμφάνισης αλφαβήτου:** β΄ μισό του 8^{ου} αι. π.Χ.
- **Είδος γραφής:** πρόκειται για ένα φωνητικό σύστημα γραφής, όπου κάθε σύμβολο αποδίδει και ένα φθόγγο της ελληνικής γλώσσας.
- **Προέλευση αλφαβήτου:** έχει ως βάση του το φοινικικό αλφάβητο (που περιλάμβανε 22 σύμφωνα) αλλά με κάποιες **προσαρμογές και παραλλαγές**. Το φοινικικό αλφάβητο είχε δημιουργηθεί για τις ανάγκες μιας γλώσσας που δεν είχε φωνήεντα (η Φοινικική ήταν σημειτική γλώσσα και οι λέξεις της αποτελούνταν μόνο από σύμφωνα)
- **Μετατροπές και προσθήκες:** η ελληνική όμως γλώσσα, όπως όλες οι ινδοευρωπαϊκές, έχει και φωνήεντα. Έτσι οι Έλληνες μετέτρεψαν σε φωνήεντα κάποια από τα φοινικικά σύμβολα και επινόησαν κάποια επιπλέον γράμματα για τις ανάγκες της γλώσσας (Φ, Χ, Ψ, Ω)
- **Σημασία του νέου συστήματος γραφής:**
 - Το νέο σύστημα είναι **πιο απλό και εύχρηστο αλλά και πολύ λειτουργικό:** με λίγα σύμβολα παρέχει τη δυνατότητα απεριόριστης απόδοσης εννοιών.
 - Η γραφή γίνεται σταδιακά **κτήμα όλης της κοινωνίας** και όχι μόνο ελάχιστων γραφέων. Τώρα μπορούν περισσότεροι να γράφουν και να διαβάζουν, να μορφώνονται και να συμμετέχουν στα αγαθά της γνώσης και του πολιτισμού.
 - Το νέο σύστημα συνέβαλε αποφασιστικά στη **διάδοση της γνώσης και την πρόοδο του πολιτισμού.**
 - Μεγάλη η σημασία του για **τον δυτικό πνευματικό πολιτισμό**, γιατί από αυτό γεννήθηκε το **Λατινικό αλφάβητο** και με τη βοήθειά του άρχισε ο **εκπολιτισμός της Ευρώπης.**

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Λοιπόν εκείνο τον καιρό η ελληνική φυλή που, στις πιο πολλές περιοχές, γειτόνευε με τους Φοίνικες ήταν οι Ίωνες. Αυτοί πήραν ως μαθητές τα γράμματα από τους Φοίνικες, κι αφού άλλαζαν ελαφρά τη μορφή τους, τα χρησιμοποιούσαν, και χρησιμοποιώντας τα, τους έδωσαν όνομα. Κι όπως το 'θελε και το δίκιο, μια και τα είχαν φέρει στην Ελλάδα οι Φοίνικες, τους έδωσαν την ονομασία «φοινικήια».

Ηρόδοτος, Ιστορία, Ε, 58 (Μετ. Η. Σπυρόπουλου)

τές λέξεις, πολλές από τις οποίες διατηρούνται ως τις ημέρες μας. Τέτοιες λέξεις είναι: τοπωνύμια όπως Ζάκυνθος, Κόρινθος, Παργασός, Λυκαβηττός, Κάλυμνος, Θάσος, Όλυμπος κ.ά., ονόματα φυτών όπως νάκινθος, άνηθον, δάφνη, ελαία, κάππαρις, κριθή, κυπάρισσος, σέλινον, φακή κ.ά., ονόματα ζώων όπως κωβίος (νεοελλ. κωβιός), σαργός, σπάρκος κ.ά., άλλες λέξεις όπως θάλασσα, βασιλεύς, θάλαμος, θιασος, κιθάρα, κίνδυνος, τύραννος, χαλκός κ.ά.

3. Μυκηναϊκή γλώσσα

Η ιστορική περίοδος της ελληνικής γλώσσας, όπως και κάθε γλώσσας, αρχίζει από τότε που εμφανίζονται γραπτά μνημεία. Ως πριν από λίγα χρόνια πιστεύαμε ότι τα πιο παλιά κείμενα της ελληνικής γλώσσας ήταν τα ομηρικά έπη, που είχαν πάρει την τελική τους μορφή στον 8. αι. π.Χ., και η επιγραφή του Διπύλου των Αθηνών της ίδιας εποχής (εικ. 4). Όμως το 1952 ο Άγγλος αρχιτέκτονας Βέντρις, με τη συνεργασία του συμπατριώτη του ελληνιστή Τσάντγουϊκ, κατόρθωσε να διαβάσει ελληνικές επιγραφές πολύ πιο παλιές από τα γνωστά γραπτά μνημεία. Οι επιγραφές αυτές ήταν γραμμένες με αιχμηρό όργανο πάνω σε πήλινες πινακίδες, ξεραμένες στον ήλιο. Κατά την πυρκαγιά που κατέστρεψε τα ανάκτορα ο πηλός των πινακίδων ψήθηκε κι έτσι διατηρήθηκε ως σήμερα. Οι πινακίδες αυτές βρέθηκαν στην Κνωσό της Κρήτης, στην Πύλο, στις Μυκήνες κ.α. και χρονολογούνται άλλες γύρω στα 1400 (Κρήτη) και άλλες γύρω στα 1200 (Πύλος) π.Χ. Οι επιγραφές ήταν γραμμένες σε γραφή άγνωστη ως τότε, η οποία ονομάζεται Γραμμική Β (για διάκριση από την παλαιότερη Γραμμική Α, που δεν έχει διαβαστεί ακόμη) και είναι συλλαβική, δηλαδή διαθέτει σημεία για την παράσταση όχι των φθόγγων (όπως συμβαίνει με τη φωνητική γραφή) αλλά των συλλαβών, π.χ. ti-ti-ro=τίριος, ku-tu-so=χρυσός, a-ko-ro=αγρός, a-ko-so-ne=άξονες. Έτσι το γραφικό σύστημα είναι πολύπλοκο, με 88 σημεία (εικ. 5, 6), μερικά από τα οποία δεν έχουν ακόμη αναγνωριστεί, και αποδίδει την ελληνική γλώσσα κατά τρόπο ατελή.

Εκτός από τα συλλαβογράμματα η μυκηναϊκή γραφή περιλαμβάνει και 160 περίπου ιδεογράμματα, σύμβολα δηλαδή που παριστάνουν αντικείμενα ή έννοιες, τα οποία διευκόλυναν την ανάγνωση της γραφής.

Η ανάγνωση της Γραμμικής Β δεν έχει ιδιαίτερη σημασία για την ελληνική λογοτεχνία, γιατί τα κείμενα των πινακίδων είναι λογαριασμοί και καταστάσεις προσώπων και πραγμάτων. Όμως για τη γνώση της οικονομικής και πολιτικής κατάστασης του μυκηναϊκού κόσμου και για την ιστορία της γλώσσας μας η αξία των πινακίδων είναι ανυπολόγιστη. Γιατί δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η γλώσσα των επιγραφών αυτών είναι ελληνική, που πολλά στοιχεία της τα συναντούμε αργότερα στην ομηρική γλώσσα ή στις ελληνικές διαλέκτους, ιδιαίτερα στην

A	30	NU	RA ₂	TI	
08	36	55	76	37	*22
A ₂	KA	NA	RA ₃	TO	
25	77	48	33	05	*34
A ₃	KE	O	RE	TU	
43	44	61	27	69	*35
AU	KI	PA	RI	TWE	
85	67	03	53	87	*47
DA	KO	PE	RO	TWO	
01	70	72	02	91	*49
DE	KU	PI	RO ₂	U	
45	21	39	68	10	*56
DI	NA	PO	RU	WA	
07	80	11	26	54	*63
DO	ME	PTE	SA	WE	
14	13	62	34	75	*64
DU	MI	PU	SE	WI	
51	73	50	09	40	*65
DWE	MO	PU ₂	SI	WO	
71	15	29	44	42	*79
DWO	MU	QA	SO	ZA	
90	23	16	12	17	*82
E	NA	QE	SU	ZE	
38	06	78	58	74	*83
I	NE	RI	TA	ZO	
28	24	21	59	20	*86
JA	NI	QO	TA ₂		
57	30	32	66	*18	
JE	NO	RA	TE		
46	52	60	04	*19	

Εικ. 5. Γραμμική Β Πίνακας των συλλαβογραμμάτων

1) Τρανέζι → 14

TE	RA	PE	DI
04	60	72	07

2) Παράθυρο →

PA	KA	TI
03	60	37

3) Μάθημα →

MA	TI	MA
80	37	80

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

3, w, f, s

81 - 26 - 12
ka - ru - so → χρυσός

08 - 70 - 02
x - ko - ru → αγρός

Η φοινικική μορφή του αλφαβήτου υιοθετήθηκε από τους Έλληνες μετά τους Σκοτεινούς Αιώνες

Δείγματα φοινικικού και αρχαίων αλφαβήτων :

Φοινικικό		Ελληνικό	Σύγχρονο
ALEPH	𐤀	ΑΛΦΑ	Α
BETH	𐤁	ΒΗΤΑ	Β
GIMEL	𐤂	ΓΑΜΑ	Γ
DALETH	𐤃	ΔΕΛΤΑ	Δ
HE	𐤄	ΕΨΙΛΟΝ	Ε
VAV (βαυ)	𐤅		Φ
HETH	𐤆	ΗΤΑ	Η
TETH	𐤇	ΘΗΤΑ	Θ
YOD	𐤈	ΙΩΤΑ	Ι
KAPH	𐤉	ΚΑΠΑ	Κ
LAMEDH	𐤊	ΛΑΜΔΑ	Λ
MEM	𐤋	ΜΙ	Μ
NUN	𐤌	ΝΙ	Ν
SAMEK (CH)	𐤍	ΞΙ	Ξ
AYIN	𐤎	ΟΜΙΚΡΟΝ	Ο
PE	𐤏	ΠΙ	Π
SADE	𐤐		Ρ
KOPH	𐤑		Σ
RESH	𐤒	ΡΟ	Ρ
SHIN	𐤓	ΣΙΓΜΑ	Σ
TAW	𐤔	ΤΑΥ	Τ
		ΥΨΙΛΟΝ	Υ
		ΦΙ	Φ
		ΧΙ	Χ
		ΨΙ	Ψ
ZAYIN	𐤕	ΖΗΤΑ	Ζ
		ΩΜΕΓΑ	Ω

φοινικικό	ΕΛΛΗΝΙΚΑ		
	αρχαϊκό	βοιωτίας (Χαλκιδ.)	Μιλήτου (Ιων.)
𐤀	Α	Α	Α
𐤁	Β	Β	Β
𐤂	Γ	Γ	Γ
𐤃	Δ	Δ	Δ
𐤄	Ε	Ε	Ε
𐤅	Φ	Φ	Φ
𐤆	Η	Η	Η
𐤇	Θ	Θ	Θ
𐤈	Ι	Ι	Ι
𐤉	Κ	Κ	Κ
𐤊	Λ	Λ	Λ
𐤋	Μ	Μ	Μ
𐤌	Ν	Ν	Ν
𐤍	Ξ	Ξ	Ξ
𐤎	Ο	Ο	Ο
𐤏	Π	Π	Π
𐤐	Ρ	Ρ	Ρ
𐤑	Σ	Σ	Σ
𐤒	Ρ	Ρ	Ρ
𐤓	Σ	Σ	Σ
𐤔	Τ	Τ	Τ
𐤕	Ζ	Ζ	Ζ
	Ω	Ω	Ω

ΧΡΗΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

Β. ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΤΕΧΝΗ:

Α. Εικαστικές τέχνες (Αγγειογραφία – Γλυπτική)

- **Χρόνος εμφάνισης:** 11^{ος} – 8^{ος} αι. π.Χ.
- **Πρόέλευση ονομασίας:**
 - **οι αγγειογράφοι** χρησιμοποιούν γεωμετρικά σχήματα στη διακόσμηση των αγγείων
 - και **οι γλύπτες** αποδίδουν τις μορφές επίσης με γεωμετρικά σχήματα.
- **Πρόέλευση τεχνοτροπίας:** εξέλιξη της μυκηναϊκής κεραμικής και αγγειογραφίας (βλ. κυματιστές γραμμές και σπείρες...)
- **Γνωρίσματα της γεωμετρικής αγγειογραφίας:**
 - Διακόσμηση με χρήση **γεωμετρικών σχημάτων**:
 - Ομόκεντροι κύκλοι και ημικύκλια ζωγραφισμένα με διαβήτη
 - Τρίγωνα, ρόμβοι, μαϊάνδροι
 - **Κλιμακωτά σχέδια** (σε παράλληλα επίπεδα) που καλύπτουν σαν ένα πυκνό δίκτυο όλη την επιφάνεια του αγγείου.
 - Αργότερα, κάποια αγγεία που χρησιμοποιούνταν **ως σήματα τάφων** είναι διακοσμημένα με:
 - σειρές ομοιόμορφων ζώων
 - παραστάσεις σχετικές με το θάνατο και γεωμετρική διακόσμηση
 - Στο τέλος της περιόδου εμφανίζονται και **μυθολογικά θέματα στη διακόσμηση.**

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

**Γεωμετρικός
κρατήρας με
εκφορά νεκρού και
πομπή αρμάτων.**

Οι μορφές
παριστάνονται εντελώς
σκοτεινές, χωρίς
λεπτομέρειες.
(Αθήνα, Εθνικό
Αρχαιολογικό
Μουσείο)

**ύψος
1,20 m.**

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΑΖΙΟΥ

Β. Αρχιτεκτονική – Ναοδομία

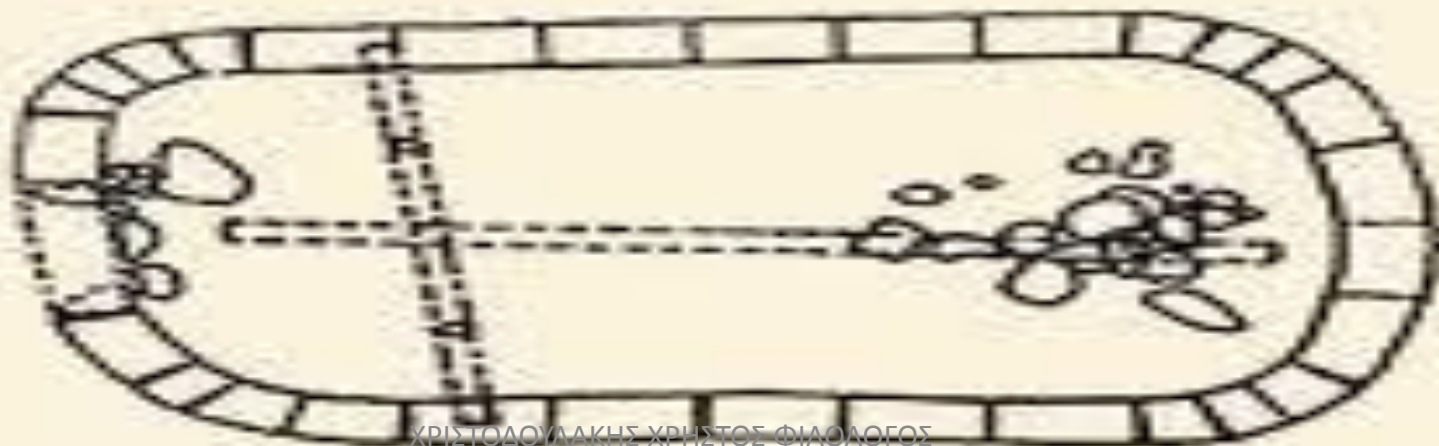
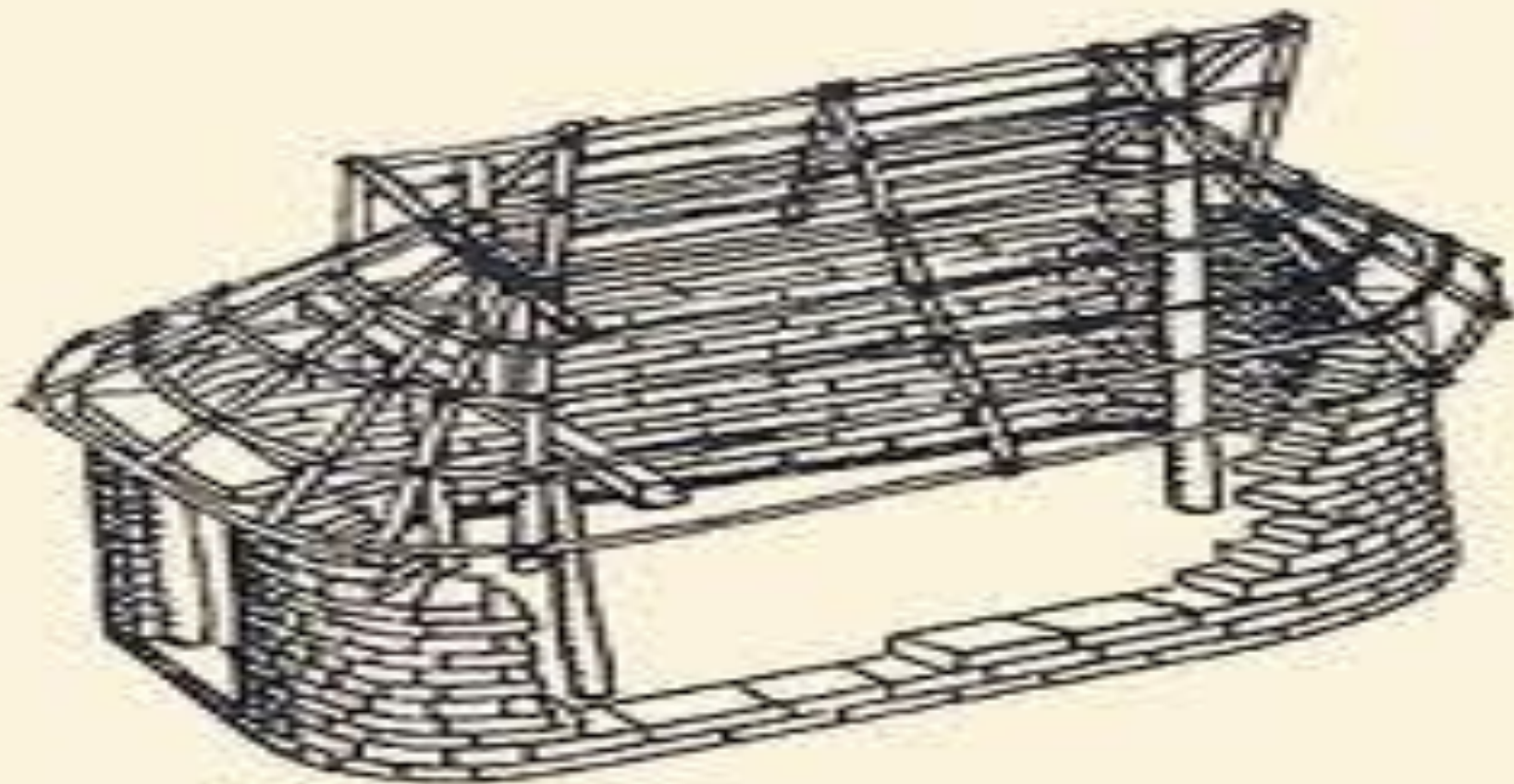
- **Μέγεθος ναών:** μεγάλοι
- **Τοιχοδομία:** **βάση:** πέτρες, **ψηλότερα:** πλίνθοι, **στέγη:** επίπεδη ή σαμαρωτή από πηλό – κλαδιά
- **Σχήμα και εσωτερική διάταξη:**
 - μερικοί
 - μεγάλοι και μακρόστενοι,
 - με μια σειρά από κολόνες (κίονες) στο κέντρο
 - κι ένα βάθρο για το άγαλμα του θεού (Ηραίο Σάμου)
- **Πανελλήνια ιερά:**

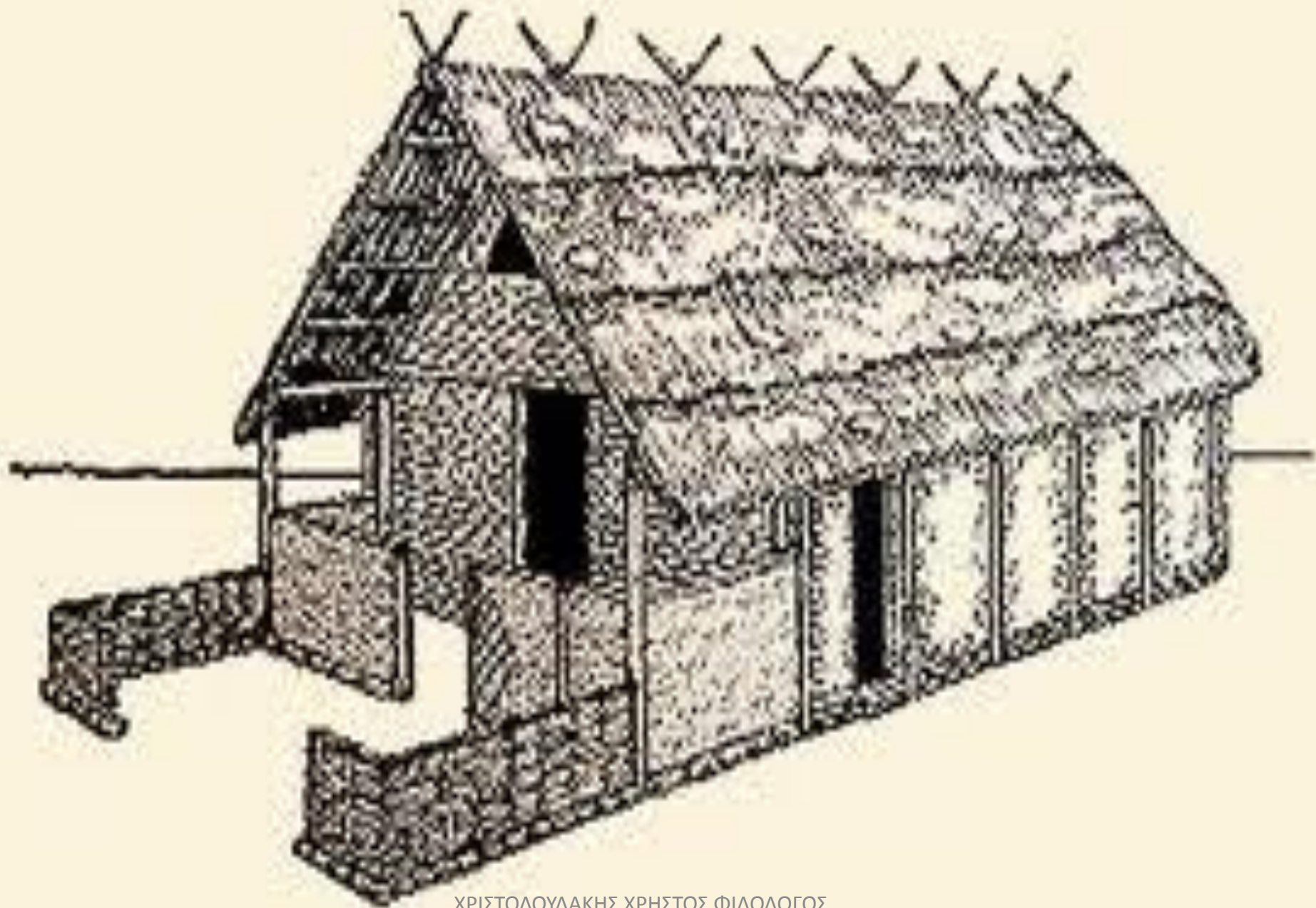
Σιγά σιγά ορισμένα ιερά εξελίσσονται σε Πανελλήνια προσκυνήματα:

 - **Δελφοί (Απόλλων)**
 - **Δωδώνη (Δίας)**
 - **Ολυμπία (Δίας)**

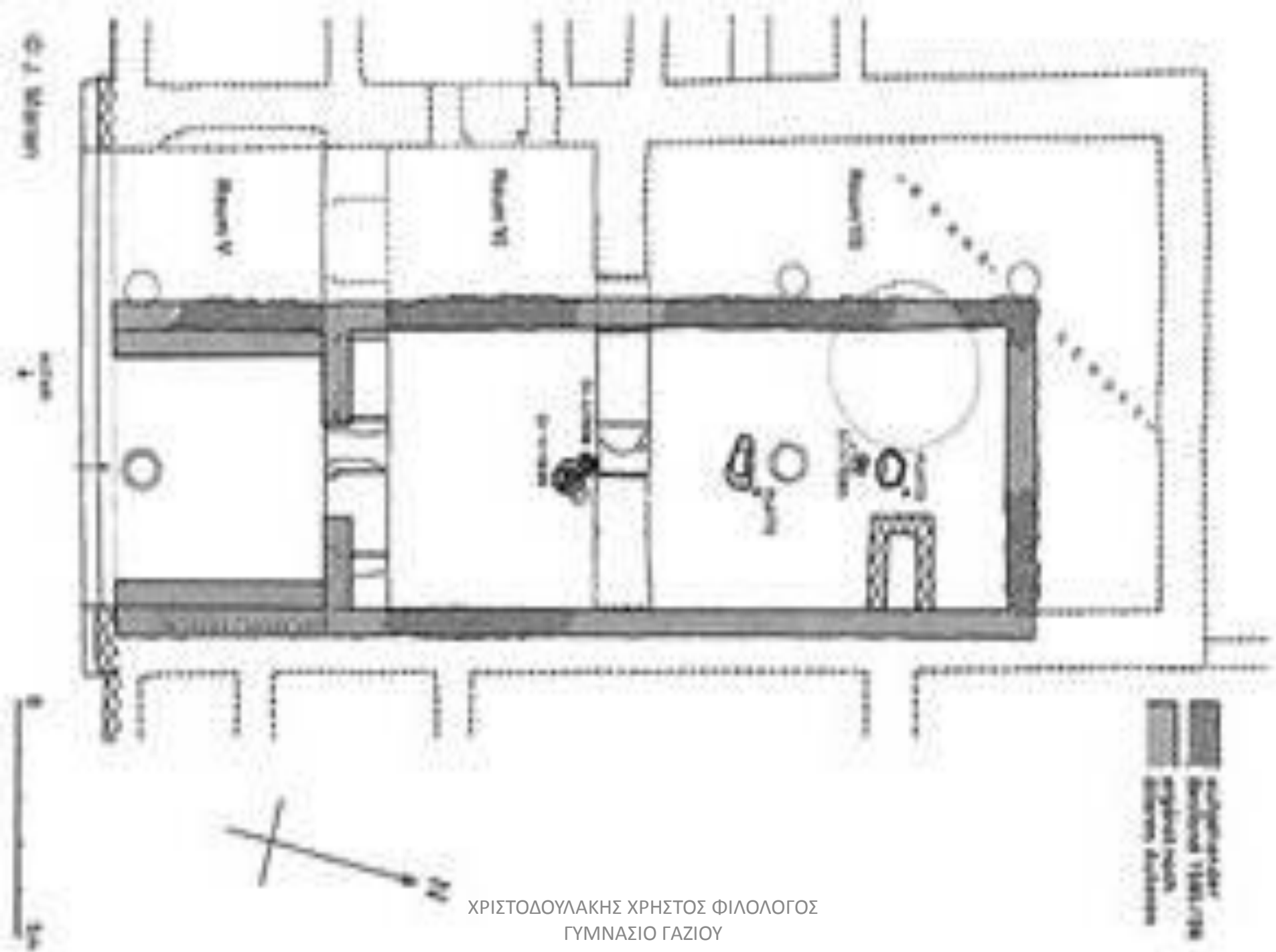

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
 ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

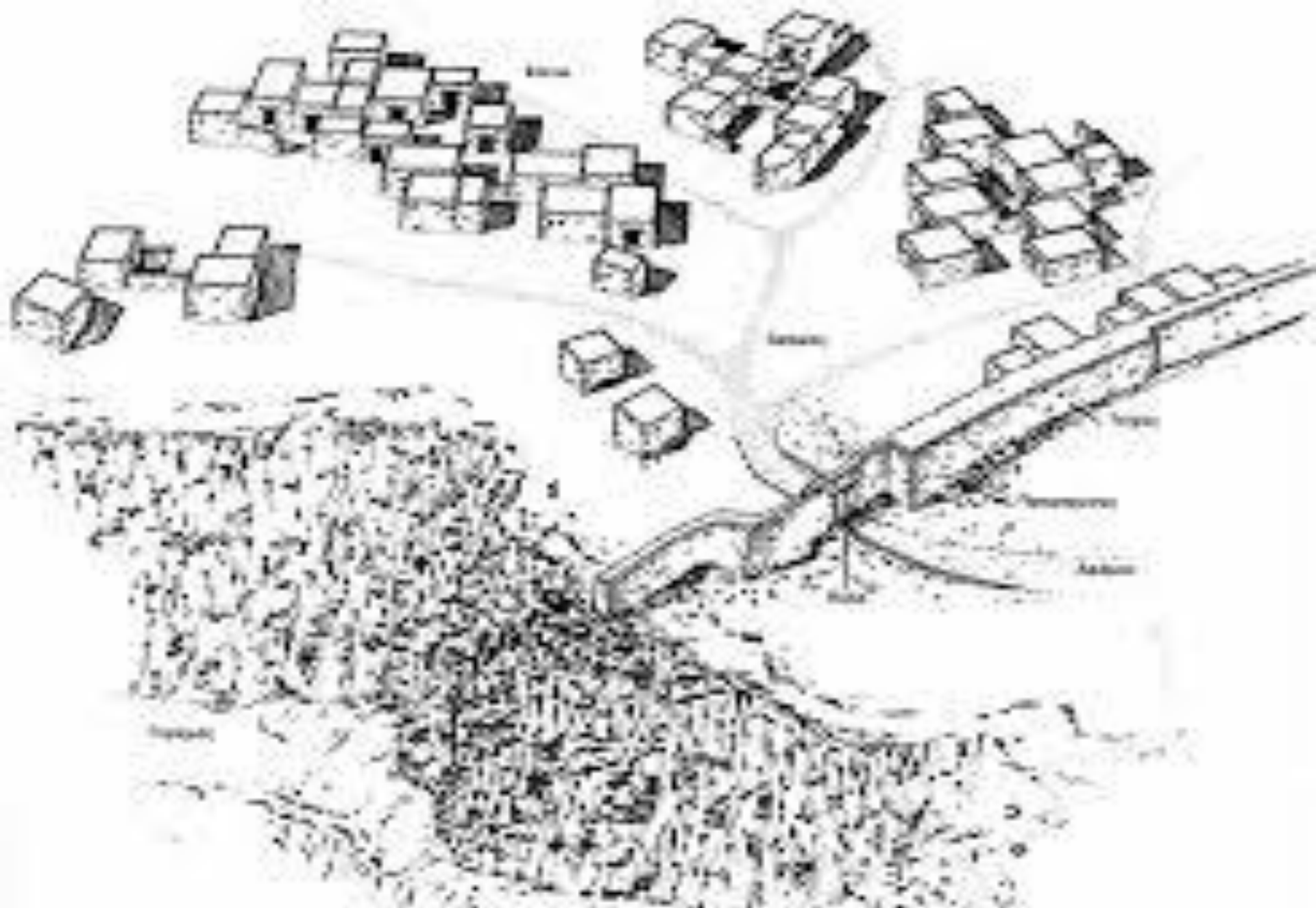
ΠΡΩΤΟΕΠΙΠΕΔΟ
 ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΤΩ
 ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΩ

Γ. ΟΙΚΙΣΜΟΙ – ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

- **Σπίτια:** μικρά
- **Οικισμοί:** μικροί
 - **Θέση:** συνήθως σε υψώματα για προστασία από εχθρούς
 - **Οχύρωση:** μερικοί οχυρωμένοι με ισχυρά τείχη

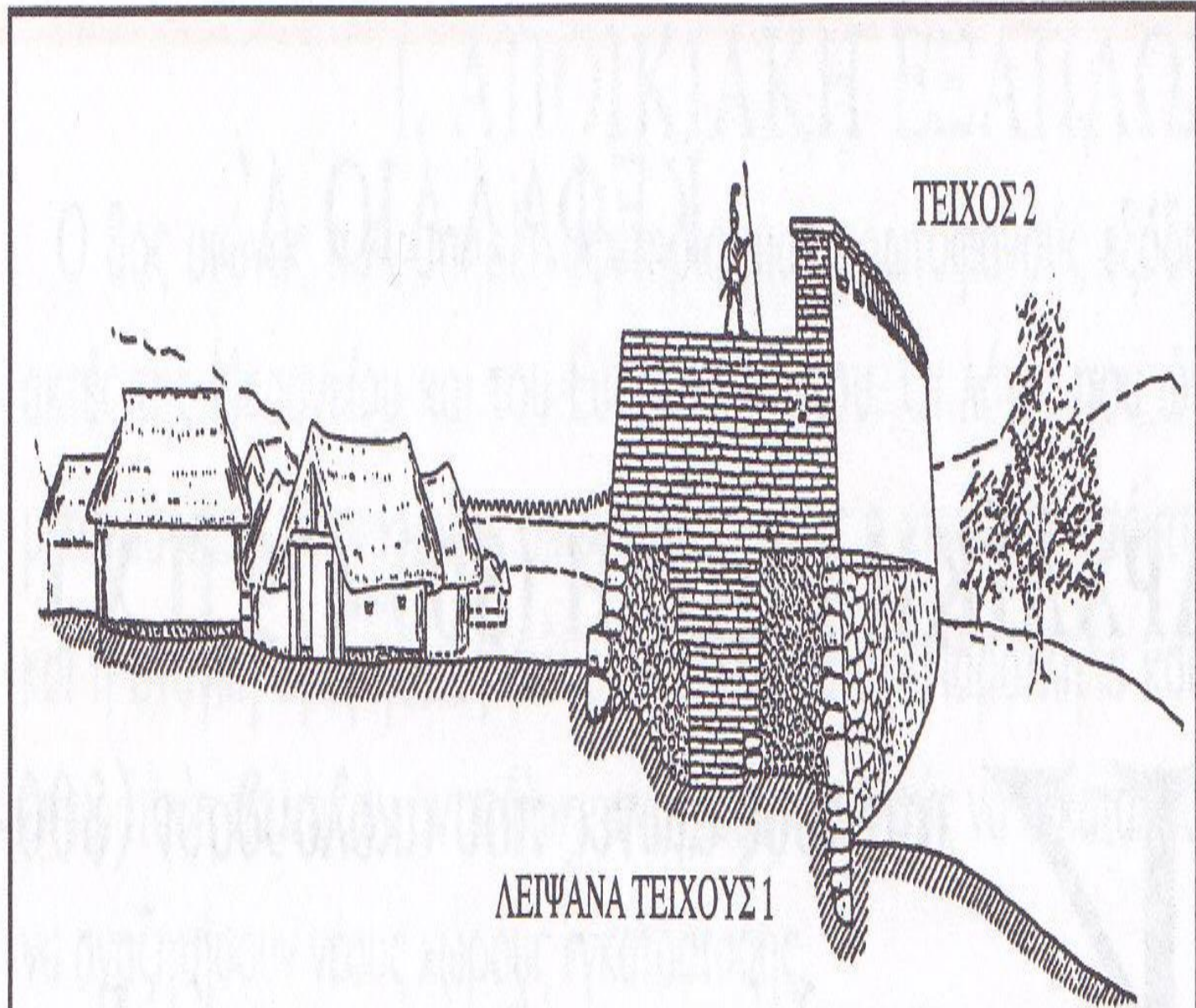
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ

Μικρογραφία από Μόναχον 1880

Αναπαράσταση
μέρους του τείχους
και του γεωμετρικού
οικισμού της
Αρχαίας Σιύονης

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΖΙΟΥ